

Заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №3
«Спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської мови»
Торецької військово-цивільної адміністрації Бахмутського району Донецької області

ОПОРНІ КАРТКИ
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ,
СУСПІЛЬНО-ПОБУТОВИХ ТА РОДИННО-ПОБУТОВИХ ПІСЕНЬ

Виконавець
учителька української мови та
літератури
Бугакова Світлана Василівна

КОЛЯДКИ

«НОВА РАДІСТЬ СТАЛА»

Натисни на ноту
та прослухай зміст

Тема: відображення радості людей, бо народився Христос; їх прагнення жити у мирі, щасті і злагоді.

Основна думка: побажання, щоб люди жили в радості і щасті не тільки в кожній родині, а на всій Україні.

Ця колядка величає народження Ісуса Христа, до нього звертаються так: «Ой Ти, Царю, Царю, Небесний Владарю».

Художні засоби

Епітети: Нова радість, зірка ясна, літа щасливії, славній Україні.

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

ПІСНІ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ

Колядки виконують під час обряду колядування **на Різдвяні свята**.

Традиційним атрибутом різдвяного обряду колядування є зірка та рушник.

Основні мотиви колядок:

1. Уславлення народження Ісуса Христа
2. Уславлення хліборобської праці
3. Одвічне родинне благополуччя
4. Возвеличення кохання як основного людського щастя

Образи:

Ясен місяць – пан господар; **Красне сонце** – жінка його; **Дрібні зірки** – його дітки.

«ДОБРИЙ ВЕЧІР, ПАНЕ ГОСПОДАРЮ»

Натисни на ноту та
прослухай зміст

Тема: вітання господаря з доброю новиною – народження Сина Божого і з новорічними та зимовими святами.

Цей твір виконують на
Різдво.

Основна думка: радість людини з приводу зимових свят, сподівання на те, що ці свята в наступному році дадуть міцне здоров'я, добробут, щастя, які так необхідні кожному господарю і його родині.

Художні засоби

Епітети: ярої пшениці, рік новий.

Повтори (рефрени): Ой радуйся, земле, Рік новий народився.

Звертання: пане господарю, земле.

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНЯ

Натисни на ноту та
прослухай зміст

«ЩЕДРИК, ЩЕДРИК, ЩЕДРІВОЧКА»

Автор: Микола Леонтович

Центральна тема: побажання
добробуту та процвітання господарям.

Основна думка: полягає у висловленні
добрих побажань господарям на новий
рік (або на майбутній весняний період),
сподіваючись на їхню щедрість та
винагороду.

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Пестливі слова: ягнятка, ластівочка,
щедрівочка;

Епітети: товар хороший, жінка
чорноброва;

Персоніфікація: «ластівочка
стала...господаря викликати...».

Паралелізм: «Хоч не гроші, то полова, в
тебе жінка чорноброва».

Тебе може зацікавити!

Натисни на зображення

ТЕМА: «КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ»

ЩЕДРІВКИ

 Теорія літератури

Щедрівка – новорічна пісня-
побажання, яку виконують на
Маланку (31 грудня) або у переддень
Старого Нового року (14 січня).

Провідні мотиви:

1. Побажання добра й багатства
2. Звеличення господаря й господині
3. Щаслива родина, злагода
4. У щедрівках згадуються
міфологічні персонажі, як ластівка
зозуля, місяць, сонце.

Традиції та обряди:

Щедрування: Це, мабуть, найвідоміша традиція Прощедрівки. Групи
щедрувальників, переважно молодь, ходять від хати до хати, співають
щедрівки. За це щедрувальників прийнято пригощати різними
смаколиками, грошима.

Маланкування та Василькування: У багатьох регіонах України на
Щедрий вечір та на сам день Василя (14 січня) відбуваються обряди, пов'язані з
образами Маланки (переодягнена дівчина) та Василя (переодягнений хлопець).
Ці персонажі разом з іншими колоритними фігурами (коза, дід, баба, циган, чорт
тощо) ходять по селу, вітають людей, жартують, показують різні сценки.

ПІСНІ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ

Аналіз щедрівки «Ой сивая
та і зозуленька»

Натисни на
ноту

Веснянки – це старовинні обрядові пісні, які виконувалися навесні під час зустрічі весни, пробудження природи та початку нового землеробського циклу.

Основні ознаки:

Сезонність: Виконувалися виключно навесні, зазвичай від Благовіщення (7 квітня за новим стилем) до Зелених свят.

Зв'язок з обрядами: Веснянки тісно пов'язані з різноманітними обрядами, іграми та хороводами, які мали на меті закликати весну, забезпечити гарний врожай, здоров'я та щастя.

Колективне виконання: Зазвичай веснянки співали гуртом – дівчата, молодіці, іноді й хлопці.

Гаївки найчастіше пов'язані з Великодніми святами і виконуються протягом Великоднього тижня.

Гагілки є синонімом до слова «веснянки» і «гаївки» та позначають ті самі обрядові дійства, пісні та ігри, що виконувалися навесні.

ВЕСНЯНИЙ ЦИКЛ

ВЕСНЯНКИ, ГАЇВКИ або ГАГІЛКИ

Дізнайся більше!
[Тисни на зображення](#)

Чи настане весна, якщо не співати спеціальних пісень?

[Тисни на зозулю, щоб дізнатися більше](#)

До найвідоміших веснянок належать: «Ой весна, весна - днем красна», «Ой кувала зозуленька», «Кривий танець», «Подольночка»

[Натисни на ноту](#)
[та прослухай зміст](#)

«ОЙ КУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА»

Основна тема: Зустріч весни, пробудження природи та пов'язані з цим надії на щастя, кохання та добробут.

Ідея: Весна несе з собою оновлення не лише в природі, а й у людських серцях, пробуджуючи почуття та сподівання на краще майбутнє. Пісня також може відображати очікування дівчиною свого судженого.

ОБРАЗИ

Зозуля, садок вишневий,
соловейко, дівчина,
парубок

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Епітети: «Садок вишневий біленький», «милий чорнобривий»

Звертання: «Ой куй, куй, зозуленько»

Повтори: «Ой кувала зозуленька»

Персоніфікація: Зозуля виступає як істота, з якою можна розмовляти

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНЯ

Русальні пісні

Поринь в атмосферу
русальних пісень

Натисни на ноту та
прослухай

**«ОЙ БІЖИТЬ, БІЖИТЬ
МАЛА ДІВЧИНА»**

Тисни, щоб ознайомитися з
аналізом пісні

**«ПРОВЕДУ Я
РУСАЛОЧКИ ДО БОРУ»**

Тисни, щоб прочитати
аналіз пісні

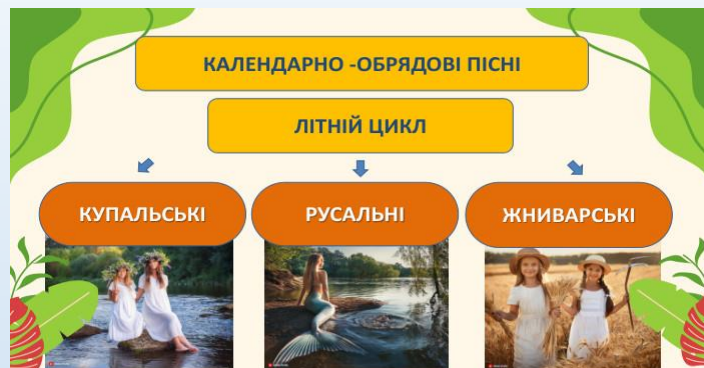
«У РЖІ НА МЕЖІ»

Тисни, щоб
дізнатися більше

ТЕМА: «КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ»

Теорія літератури

Русальні пісні – це пісні, які виконувалися під час Русального тижня (так званих Зелених свят, Трійця – п’ятдесятий день після Великодня.

НАЙВІДОМІШІ ПІСНІ: «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору», «У ржі на межі».

Купальські пісні – це обрядові пісні, які виконувалися під час святкування Івана Купала (в ніч з 6 на 7 липня за новим стилем)

!!! Вінок, Марена, папороть, вогнище.

НАЙВІДОМІШІ ПІСНІ: «Ой вінку, мій вінку», «Купайло, купайло», «Заплету віночок».

Жниварські пісні: це музично-поетичні твори, які виконувалися під час жнив, тобто збору врожаю зернових культур, прославляли працю хлібороба.

НАЙВІДОМІШІ ПІСНІ: Там у полі криниченька», «Маяло житечко, маяло».

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНЯ

Купальські пісні

Спів під сяйвом багаття

Тисни на позначки, щоб
дізнатися більше

«ОЙ ВІНКУ МІЙ, ВІНКУ»

**«КУПАЙЛО,
КУПАЙЛО»**

«ЗАПЛЕТУ ВІНОЧОК»

**СТАНЬ ГОСТЕМ НА СВЯТІ
ЖНИВАРСЬКИХ ПІСЕНЬ**

Натисни на ноту та
прослухай зміст

ПЕРЕВІР СЕБЕ

ТЕМА: «СУСПІЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ» ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНЯ

епітети антитези

НАЙУЖИВАНІШІ
ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

метафори риторичні
алегорії питання

порівняння

Теоретичний матеріал
ховається за книгою

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Козацькі пісні: Оспівують життя, походи, бої, смерть козаків, їхню любов до волі та Батьківщини. Приклади: «Ой на горі та жінці жнуть», «Стоїть явір над водою».

Натисни на ноту

Кріпацькі пісні: Відображають тяжке, безправне життя кріпаків, їхній протест проти панщини та поміщицької сваволі. Приклад: «Бодай пану в дворі страшно». «В неділю рано»

Чумацькі пісні: Розповідають про нелегку долю чумаків, їхні далекі й небезпечні подорожі за сіллю, рибою, про розлуку з родиною. Приклад: «Ой у степу криниченька».

Натисни на ноту

«Ой, горе тій чайці».

Тисни на зображення

Бурлацькі пісні: Змальовують життя бурлаків – селян, які втікали від кріпосного права і йшли в найми або бродяжили. Приклад: «Ой наступала та чорна хмара».

Рекрутські та солдатські пісні: Описують насильницький набір у солдати (рекрутчину), гірке життя на чужині, тугу за рідним домом. Приклад: «Край долини, край широкої нивки».

Наймитські та заробітчанські пісні: Розповідають про життя наймитів, що працювали за мізерну плату, а також про тих, хто їхав на заробітки, часто в чужі краї (пісні про еміграцію).

Перлини пісень. А це цікаво!!!

Тисни на зображення

Суспільно-побутові пісні – це великий пласт української народної творчості, який відтворює економічні, соціальні та політичні умови життя різних верств населення, їхню щоденну працю, боротьбу за існування, мрії та сподівання, а також формування національних норм етики та моралі.

Прочитай детально про суспільно-побутові пісні

Тисни на зображення

Теорія літератури

Це ліричні пісенно-поетичні твори, що відображають внутрішній світ людини, її почуття, переживання, думки та події, пов'язані з особистим і сімейним життям.

Тобі буде цікаво!

[Тисни на зображення](#)

Переглянь відео

[Натисни на ноту](#)

ТЕМА: «РОДИННО-ПОБУТОВІ ПІСНІ»

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНЯ

«МІСЯЦЬ НА НЕБІ, ЗІРОНЬКИ СЯЮТЬ»

ПРОСЛУХАЙ ПІСНЮ, ОТРИМАЙ
НАСОЛОДУ!

[Натисни на ноту](#)

Тема пісні – це кохання, вірність та розлука закоханих.

Основна думка: «Як ми любились та й розійшлися, Тепер зійшлися навіки знов».

Народні символи у пісні: місяць, зірки, човен.

ХУДОЖНІ ЗАСОБИ

Епітети: пісня мила, любя, місяць ясний, очі дівочі.

Порівняння: Темні, як нічка, ясні, як день. Звертання: Ви ж мені, очі.

Метафори: «очі вкоротили вік», «серденько мре»

Проблематика пісні

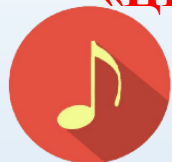
[Тисни на зображення](#)

Пісні допомагають зберегти та передавати наступним поколінням знання про минуле, традиції та цінності. Вони відіграють важливу роль у формуванні соціальної та культурної ідентичності, а також у зміцненні сімейних зв'язків.

«ЦВІТЕ ТЕРЕН, ЦВІТЕ ТЕРЕН»

Натисни на ноту та прослухай
зміст

Тема пісні — це нерозділене кохання, глибокі страждання та туга дівчини за своїм коханим, який не відповідає їй взаємністю.

Основна думка: Хто з любов'ю не знається, Той горя не знає.

Основні мотиви пісні:

Нерозділене кохання: дівчина любить, страждає, але її почуття залишаються без відповіді.

Туга і смуток: увесь текст пронизаний настроєм смутку, печалі та безнадії.

Символізм природи: Терен, що цвіте, а потім в'яне, стає метафорою невдалого кохання, яке не приносить плодів і лише завдає болю («та й колючий»).

Цікаві факти про

пісню

Натисни на ноту

«ОЙ ПІД ВИШНЕЮ, ПІД ЧЕРЕШНЕЮ»

Натисни на ноту та прослухай
зміст

Історія написання та авторство:

Більшість джерел приписують авторство Івану Котляревському, але ця пісня народна. Він використав її у своїй п'єсі «Наталка Полтавка».

Пісня виконується виборним Макогоненком у драмі «Наталка Полтавка».

ТЕМА: пісня розкриває тему важкого сімейного життя у шлюбі, укладеному без любові.

Ідея пісні — осуд таких шлюбів та необхідність бути з тим, кого любиш.

Детальний аналіз пісні

Тисни, щоб дізнатися більше

ПЕРЕВІР СЕБЕ

Тисни, щоб ознайомитися з
детальним аналізом пісні

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Ой під вишнею під черешнею» аналіз твору (паспорт). Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/oy-pid-vishneyu-pid-chereshneyu-analiz-tvoru/> (дата звернення: 03.06.2025)
2. «У ржі на межі» аналіз». Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/u-rzhi-na-mezhi> (дата звернення: 03.06.2025)
3. «Цвіте терен, цвіте терен» аналіз (паспорт). Dovidka.biz.ua. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsvite-teren-tsvite-teren-analiz> (дата звернення: 03.06.2025)
4. 7 клас. Українська література. «Ой на горі та жінці жнуть», «Стоїть явір над водою». ВШЛ. URL: <https://youtu.be/VovcG3qofQw?si=Fyht87Y3CyMvjU50> (дата звернення: 03.06.2025)
5. <https://dovidka.biz.ua/oy-pid-vishneyu-pid-chereshneyu-analiz-tvoru> (дата звернення: 03.06.2025)
6. Адріана Хімінець. Суспільно (соціально)-побутові пісні. ЗНО. Світ літератури. URL: https://svitliteraturu.com/load/ukrainska_literatura/7_klas/suspilno_socialno_pobutovi_pisni_zno/60-1-0-1170 (дата звернення: 03.06.2025)
7. Аліна Мірошнікова. «Щедрик», якого співає весь світ: 10 несподіванок про найвідомішу у світі різдвяну пісню. URL: <https://osvitoria.media/opinions/shhedryk-yakogo-spivaye-ves-svit-10-nespodivanok-pro-najvidomishu-u-sviti-rizdvyanu-pisnyu/> (дата звернення: 03.06.2025)
8. Веснянки. «Ой весна, весна – днем красна», «Кривий танець» #4. Pi-stacja UA. URL: <https://youtu.be/npwfoer24-k?si=dWMCUB94Lm4TSMHx> (дата звернення: 03.06.2025)
9. Види родинно-побутових пісень. 9 клас, українська література. uchyty-in-ua. URL: https://youtu.be/5_tiEnRWH1U?si=1JwTxI_zPvMnjgPJ (дата звернення: 03.06.2025)
10. Мовно-літературна галузь. Щедрівки «Ой сивая та й зозуленька», «Щедрик». «Музичний дарунок світові». ВШЛ. URL: <https://youtu.be/RKbBLCpibE4?si=uPM6UcaZPZncPxTC&t=399> (дата звернення: 03.06.2025)
11. Наталія Цимбал. Веснянки. «Ой кувала зозуленька». URL: https://youtu.be/s_SoohqAn-c?si=Y4PFwLbr2CZqDfeU (дата звернення: 03.06.2025)
12. Проблематика пісні «Місяць на небі, зіроньки сяють». Лекторіум. URL: <https://lektorium.in.ua/problematika-pisni-misyac-na-nebi-zironki-syayut/> (дата звернення: 03.06.2025)
13. Родинно-побутові пісні. Українська мова та література підготовка до ЗНО і не тільки. URL: <https://zno.if.ua/?p=3084> (дата звернення: 03.06.2025)
14. Тести. Родинно-побутові пісні. @UROKI-ZNO-DPA. URL: https://youtu.be/MoyUDoiTO_k?si=ZyrZUI3cQC1AadTk (дата звернення: 03.06.2025)
15. Цікаві факти про пісню «Цвіте терен». URL: <https://www.youtube.com/shorts/BehzENpEHjE> (дата звернення: 03.06.2025)